

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р Теодора Кирякова-Динева

Катедра „Туризм“, Стопански факултет,
Югозападен университет „Неофит Рилски“
на

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.9. Туризм, докторска програма „Икономика и управление на туризма“

Автор: Мария Милчева Белколева

Тема: „Туристическа политика за развитие на българския туризъм в условията на кризи и глобални несигурности“

Научен ръководител: проф. д-р Мария Станкова

Основание за изготвяне на рецензията: Съгласно заповед № 819/19.03.2026 г. на Заместник-ректора по Научно-изследователска дейност на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград

1. Биографични данни за докторанта и процедурата

Мария Милчева Белколева е докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Туризм“ при Стопанския факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград. Тя притежава изключително богата образователна и професионална биография, която е пряко свързана с изследваната от нея проблематика. Мария Белколева е бакалавър по „Финанси“ от Университета за национално и световно стопанство (1992) и притежава магистърска степен по „Организация и управление на корпоративната сигурност“ от Военна академия „Г. С. Раковски“, където е изучавала стратегическо лидерство и управление при кризи. Образованието ѝ е допълнено от престижни квалификации в Канада, включително по планиране и анализ на международни корпоративни стратегии и сертификат за Certified Management Accountant от Университета в Торонто.

Професионалният ѝ опит обхваща над 25 години в сферата на управление на бюджетните процеси, международните инвестиции, транспортната и туристическата инфраструктура. В последните 5 години е заемала и ключови държавни позиции като Заместник-министър на туризма на Република България (2021 г.) и икономически съветник по международните въпроси към Министерския съвет. Нейната експертиза е видна и разпознаваема и на международно ниво чрез участието ѝ в Борда на директорите на FIABCI Canada и настоящата ѝ роля като Регионален директор на Черноморските пристанища в международната асоциация MedCruise. Към момента тя е и Председател

на Борда на директорите на „Пристанище Бургас“ ЕАД. Докторант Белколева владее на експертно ниво английски и руски език, което допълва мащабния ѝ практически опит в управлението на национално и международно равнище. Всичкото това е предпоставка за една благоприятна синергия между науката и практиката в нейния дисертационен труд.

Във връзка с процедурата за публична защита на дисертационен труд с тема „Туристическа политика за развитие на българския туризъм в условията на кризи и глобални несигурности“ докторант Белколева представя изискуемите документи, а именно: дисертационен труд, автореферат (на български и на английски език), декларация за достоверност, справка за изпълнение на минималните наукометрични показатели. Публикации по темата са 4 и са описани надлежно в автореферата.

2. Актуалност и значимост на изследваната тематика

Избраната тема на дисертационния труд е безспорно актуална, стратегически значима и с висока общественно-икономическа стойност. Туризмът като сектор с хоризонтални връзки към транспорта, услугите, културната индустрия, регионалното развитие и заетостта, е особено чувствителен към външни шокове. През последното десетилетие международната среда се характеризира с висока степен на нестабилност – пандемията от COVID-19, военните конфликти, икономическата нестабилност, инфлационните процеси, енергийната криза и климатичните промени промениха трайно поведението на туристите и бизнес моделите в сектора. В самия труд се подчертава, че международният туризъм се изправя пред поредица от системни кризи, които поставят под въпрос традиционните модели на управление. Актуалността на изследването се обуславя и от необходимостта от преминаване от реактивно към проактивно управление. Досегашните практики в управлението на туристическата политика често са били насочени към ограничаване на последиците от вече настъпили кризи. Авторът обосновава защитата тезата, че е необходимо изграждането на системи за ранно предупреждение, дигитална интеграция и стратегическа координация между публичния и частния сектор. Това е особено релевантно за България, където туристическият сектор има съществен принос към БВП и регионалната заетост, но остава уязвим към външни фактори.

Темата „Туристическа политика за развитие на българския туризъм в условията на кризи и глобални несигурности“ е актуална и в контекста на европейските политики за устойчиво развитие, дигитална трансформация и зелена икономика. Дисертационният труд се вписва органично в тези стратегически направления, като предлага конкретен модел за проактивно управление, адаптиран към българските условия. В изследването е постигната научна прецизност, методологическата яснота, като аргументационната база е подчинена на основния изследователски въпрос. Съдържателната и структурна организация на параграфите гарантират яснота при представянето на аргументите в подкрепа на туристическата политика в условията на кризи и глобални несигурности. Всяка една от отделните глави има дефиниран фокус и завършва с логически обобщения, като подсиуряват четливи връзки така, че теоретичните постановки да преливат плавно. Методологията намира конкретно изложение в приложния анализ. Наблюдават се стегнатост и вътрешната кохерентност на труда.

3. Характеристика на научно-приложната продукция на докторанта

Дисертационният труд е с общ обем 207 страници, който включва увод, три основни глави, заключение и библиография. Към основния аналитичен апарат на дисертационния труд са включени значителен брой таблици (общо 19), и графики (фигури и аналитични схеми – общо 42), които подпомагат обосновката на причинно-следствените връзки и служат за по-добра визуализация на емпиричните резултати и представянето на модела за управление. Графичното и табличното онагледяване улеснява възприемането на количествените анализи и повишава научната аргументация на изложението. Информационната база на изследването е богата и разнообразна – използвана е специализирана литература (общо 116) източника на български, английски и руски език, статистически данни на НСИ и Министерството на туризма, както и резултати от анкетно проучване. Това гарантира достоверност на анализа и позволява извеждането на обосновани изводи.

Оценка на съдържанието и методологията

Уводът (стр. 8–19) съдържа формулираните *цел, задачи, обект и предмет на изследването*, които приемам за адекватно формулирани. Задачите са пет, сред които като особено ценни определям Задача 3: *Анализ на съществуващите теоретични подходи и управленски модели за управление на кризи в туризма, с фокус върху икономическите, здравните, геополитическите и климатичните предизвикателства пред световния и европейския туризъм*, и Задача 5 *Разработване на концептуален модел и практически насоки за изграждане на устойчива и проактивна туристическа политика на България, адаптирана към динамичната глобална среда и базирана на принципите на иновации и дигитализация*. Докторантът въвежда своята научна теза, че „адаптивната туристическа политика представлява ключова предпоставка за устойчивото развитие на българския туризъм в условията на кризи и глобални несигурности“, с което се валидира и „гъвкава, децентрализирана и проактивна национална политическа рамка, способна да укрепва устойчивостта и адаптивността на регионалните туристически системи в България“. Тезата се валидира и хода на анализа. Към обхвата на изследването са подчертани и ограниченията, които докторантът обвързва с липсата на единна информационна база за периода 2019–2025 г., което демонстрира научна коректност и обективност. Уводът изпълнява добре своята функция и въвежда в проблематиката, очертава научното поле и подготвя логическата рамка за последващото изложение.

Оценка на методологията

По отношение на методологията, следва да се отбележи, че тя съответства на поставения изследователски въпрос и отчетливо разграничава няколко обособени подхода. Първо е приложен нормативен и сравнителен анализ на законодателната и стратегическата рамка в туризма. Извършено е съпоставяне на българската туристическа политика с практиките на други държави от ЕС (Румъния, Хърватия и Гърция). На второ място е проведено емпиричното изследване, което е подсигурано с анкетно проучване и качествено проучване чрез интервюта със заинтересовани страни. На трето място е приложен и методът на наблюдението в три туристически района – Рило-Пирински туристически район, Бургаски туристически район и Дунавски туристически район, с акцент върху регионалните особености и влиянието на геополитическите фактори върху туристическата активност. Така избрната методологична база гарантира един

интегриран и многоаспектен аналитичен подход, който успява да въведе обобщените резултати, заедно с оценка на ефективността, гъвкавостта и устойчивостта на националната туристическа политика в условия на глобални кризи и несигурности.

Първата глава „*Теоретични основи и анализ на съвременните концепции за управление на туризма*“ (стр. 20-80) има ясно изразен теоретичен характер и може да се приеме като необходимата концептуална основа на дисертационния труд. Необходимата информационна база е подсигурана не само на базата на специализирана литература на български, английски и руски език, но и въз основа на доклади и статистически материали на Националния статистически институт и Министерството на туризма на Република България, както и данни на Световната туристическа организация (UNWTO). Използвани са също електронни справочници, аналитични издания и резултати от проведено анкетно проучване сред заинтересовани страни в туристическия сектор. Разглеждат се глобалните кризи в туризма – тяхната класификация, етапи на проявление и въздействие върху сектора. Анализирани са *пандемични, икономически, геополитически и екологични кризи*, като се систематизират рисковете и последиците им върху туристическите потоци, заетостта и инвестиционната активност. Подчертава се, че кризите не са изолирани явления, а взаимосвързани процеси с кумулативен ефект върху устойчивостта на туристическите дестинации. Добро впечатление прави не само описателния подход, но и критичния преглед на съществуващите модели на управление, както и акцентирането върху необходимостта от интегриран подход, включващ стратегическо планиране, институционална координация и дигитални инструменти. Първата глава завършва с логичен преход към методологичните постановки, развити във втора глава.

Втората глава „*Методологични основи на проактивното управление при кризи и глобални несигурности в туризма*“ (стр. 81–110) представлява методологичното ядро на дисертационния труд като е заложен теоретико-аналитичен подход за изследване на управленските процеси, механизмите за вземане на решения и взаимодействието между различните участници в туристическата система, определена от докторанта като „взаимосвързана система, в която действат различни субекти – държавни и местни институции, браншови организации, частни предприятия и граждански структури“. В първия параграф (стр. 81) се обосновава необходимостта от системен анализ на външната среда и се обосновава методологичната основа за проактивното управление на туризма, което е поставено в контекста на условията на кризи и глобални несигурности. Въведени са PEST и SWOT инструменти, като те са адаптирани към спецификата на туристическата политика, като се утвърждава твърдението на докторанта, че проактивното управление на туризма се нуждае от интегриран, системен и адаптивен модел, в който кризите се разглеждат като катализатори за промяна, а не само като заплахи. Действително, факторите могат да се класифицират като такива с висок, среден и нисък риск, което позволява приоритизация на управленските действия, което всъщност отваря и фокус за бъдещи изследвания. Третият параграф (стр. 110) анализира международния опит, като обхваща три основни направления: *Стратегически рамки за управление на кризи в държави с развита туристическа индустрия (Испания, Нова Зеландия); Институционални механизми за реакция и възстановяване след кризи (Гърция, Хърватия, Япония); Проактивни подходи и дигитални решения за устойчивост и управление на имиджа по примера на Великобритания, Сингапур, ОАЕ*. Намирам този етап от проучването за успешен, защото той дава основа за постулирането на особеностите на туристическите политики в бъдеще и позволява извеждането на

универсални принципи за устойчивост, които съчетават държавна интервенция, пазарна адаптивност и технологични иновации, приложими за българския контекст. Към четириетапният модел – идентификация на факторите, количествена оценка, качествен анализ и формулиране на управленски решения, могат да бъдат дадени някои разширени тълкувания и по-задълбочени теоретични постулати.

Третата глава *„Приложен анализ и стратегически насоки за проактивно управление на туристическата политика на Република България“* (стр. 128–186) има ясно изразен приложен характер и анализира възможностите за прилагане на проактивен подход в управлението на кризи в туристическия сектор, като има точно такава цел - да предложи нов управленски модел, който да обединява институционалните, икономическите и технологичните ресурси на сектора в една интегрирана система за проактивно антикризисно управление в условията на глобална несигурност. Анализират се туристическото райониране на България, регионалната уязвимост към кризи и глобални несигурности. Представят се резултатите от анкетното проучване като е напрадева оценка на въздействието на кризите върху туристическия сектор. *В заключителната част на главата* докторант Белколева предлага *Модела за проактивно управление на туристическата политика в условия на кризи и глобални несигурности*. Като тук имам препоръка, по-детайлно дискутиране на модела, тъй като тук се раглеждат само част от аспектите му. Това всъщност е и единствената ми критична бележка.

Третата глава в крайна сметка трансформира теоретичните постановки в конкретизиращи политики за адаптация на българската туристическа политика към устойчивостта спрямо кризи и несигурности. Заключението обобщава основните резултати и потвърждава постигането на поставената цел. То е представено е в необходимия обем и релевантност и обосновава още веднъж, че необходимостта от проактивен, дигитално интегриран и институционално координиран модел за управление на туристическата политика *е повече от наложителен*.

4. Научни и научно-приложни приноси

Докторант Белколева прави самооценка на научно-приложните резултати и изказва четири най-обща приноси, върху която основа очертава „обективни необходиминости, свързани с интегрирането на проактивен модел на управление в туристическата политика в България, така че да се осигури устойчивост и адаптивност в условия на кризи“. Приемам самооценката за адекватна на постигнатото, като бих искала да подчертая приложимостта на Принос 2 (Разработен е концептуален модел за интегрална и проактивна на туристическата политика в условия на кризи, ориентирана към дестинация България) и Принос 4 (Изведени са конкретни препоръки за усъвършенстване на туристическата политика за дестинация България чрез интеграция на дигитални инструменти).

5. Оценка на автореферата и публикациите

Авторефератът на дисертационния труд (58 страници) коректно отразява съдържанието на дисертацията. Той представя ясно обекта, предмета, целите, задачите, методологията и резултатите от изследването, съдържа необходимите раздели: обща характеристика, структура и съдържание на дисертацията, изложение на основните резултати като осигурява добро представяне на изследването и на неговия принос.

6. Критични бележки и въпроси

Дисертационният труд на докторант Мария Белколева може да се определи

самостоятелно изследване, което отговаря на изискванията за тази род проучвания. Има теоретична и методологична част, аналитична и обобщаваща. Трудът е преминал през проверка за автентичност, с което убедително показва, че чрез избраната методология се постигат основната цел и задачите. Не се откриват категорични критични бележки, а някои от препоръките бяха дадени в изложение на рецензията.

В качеството ми на рецензент бих имала следните два въпроса към докторанта:

- Вие прилагате една по-широка рамка за *Оценка на институционалната подкрепа и политики за антикризисно поведение*, лично за Вас, кой факт смятате, че се нуждае от по-широко популяризиране и застъпничество.
- Към дискутираните антикризисни мерки – *наличие на планове за действие, използвани инструменти, партньорства*, кой от механизмите според Вас се отличава с най-голяма степен на важност и защо?

7. Заключение

Представеният за оценка дисертационен труд на Мария Милчева Белколева се отличава с научна прецизност, методологическата яснота, аргументационната база, с което отговаря в пълна степен на изискванията за дисертабилност. Това е навременно изследване на проблем с висока практическа значимост за туристическата индустрия.

Дисертационният труд, както и всички приложени документи, напълно отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“. С убеденост заявявам своята положителна оценка за дисертационния труд, озаглавен „Туристическа политика за развитие на българския туризъм в условията на кризи и глобални несигурности“ и предлагам на уважаемото научното жури да присъди на докторант Мария Милчева Белколева *образователната и научна степен „Доктор“* в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.9. Туризъм, докторска програма по специалност „Икономика и управление на туризма“.

23.04.2026

Благоевград

доц. д-р Теодора Кирякова-Динева

SOUTH-WEST UNIVERSITY “NEOFIT RILSKI”

ACADEMIC REVIEW

by

Assoc. Prof. Dr. Teodora Kiryakova-Dineva

Department of Tourism, Faculty of Economics,
South-West University „Neofit Rilski“

Subject: dissertation for the award of the educational and scientific degree „*Doctor*“ in the field of Higher education 3. Social sciences, Economics and Law, Professional field 3.9. Tourism, PhD program „Economics and Tourism Management“

PhD candidate: **MARIYA MILCHEVA BELKOLEVA**

Dissertation title: ***TOURISM POLICY FOR THE DEVELOPMENT OF BULGARIAN TOURISM IN THE CONDITIONS OF CRISIS AND GLOBAL UNCERTAINTIES***

Scientific advisor: **Prof. Dr. Mariya Stankova**

Grounds for preparing the review : Order No. № 819/19.03.2026 of the Vice-Rector for Scientific and research activity of the South-West University “Neofit Rilski” - Blagoevgrad, by which I have been appointed as a member of the scientific jury

1. Biographical data about the PhD candidate and the procedure

Maria Milcheva Belkoleva is a PhD student in the independent preparation training at the Department of Tourism at the Faculty of Economics of the Southwestern University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad. She has an extremely rich educational and professional biography, which is directly related to the topic of her research. Maria Belkoleva holds a Master’s degree in Finance from the University of National and World Economy (1992) and a Master’s degree in Organization and Management of Corporate Security from the Military Academy “G. S. Rakovski”, where she studied strategic leadership and crisis management. Her education is complemented by prestigious qualifications in Canada, including planning and analysis of international corporate strategies and a Certified Management Accountant certificate from the University of Toronto.

Her professional experience spans over 25 years in the field of corporate finance, international investments, transport and tourism infrastructure. In the last 5 years, she has also

held key government positions as Deputy Minister of Tourism of the Republic of Bulgaria (2021) and Economic Advisor for International Affairs to the Council of Ministers. Her expertise is also prominent and recognizable at the international level through her participation in the Board of Directors of FIABCI Canada and her current role as Regional Director of the Black Sea Ports in the international association MedCruise. She is currently also the Chairwoman of the Board of Directors of "Port of Burgas" EAD. PhD student Belkoleva is proficient in English and Russian, which complements her extensive practical experience in management at the national and international levels. All this is a prerequisite for a favorable synergy between science and practice in her dissertation work.

In connection with the procedure for public defense of a dissertation on the topic "Tourism Policy for the Development of Bulgarian Tourism in Conditions of Crises and Global Uncertainties", doctoral student Belkoleva presents the required documents, namely: dissertation, abstract (in Bulgarian and English), declaration of authenticity, report on the fulfillment of the minimum scientometric indicators. There are 4 publications on the topic and they are duly described in the abstract.

2. Relevance and significance of the scientific problem being developed

The chosen topic of the dissertation is undoubtedly relevant, strategically significant and of high socio-economic value. Tourism, as a sector with horizontal links to transport, services, the cultural industry, regional development and employment, is particularly sensitive to external shocks. Over the past decade, the international environment has been characterized by a high degree of instability - the COVID-19 pandemic, military conflicts, economic instability, inflationary processes, the energy crisis and climate change have permanently changed the behavior of tourists and business models in the sector. The work itself emphasizes that international tourism is facing a series of systemic crises that question traditional management models. The relevance of the study is also determined by the need to move from reactive to proactive management. Previous practices in tourism policy management have often been aimed at limiting the consequences of crises that have already occurred. The author justifiably defends the thesis that it is necessary to build early warning systems, digital integration and strategic coordination between the public and private sectors. This is particularly relevant for Bulgaria, where the tourism sector makes a significant contribution to GDP and regional employment, but remains vulnerable to external factors.

The topic "Tourism Policy for the Development of Bulgarian Tourism in the Conditions of Crises and Global Uncertainties" is also relevant in the context of European policies for

sustainable development, digital transformation and green economy. The dissertation fits organically into these strategic directions, proposing a specific model for proactive management, adapted to Bulgarian conditions. The study has achieved scientific precision, methodological clarity, and the argumentative basis is subordinated to the main research question. The content and structural organization of the paragraphs guarantee clarity in the presentation of arguments in support of tourism policy in the conditions of crises and global uncertainties. Each of the individual chapters has a defined focus and ends with logical summaries, ensuring clear connections so that the theoretical statements flow smoothly. The methodology finds a specific exposition in the applied analysis. Tightness and internal coherence of the work have been achieved.

3. Characteristics of the doctoral student's scientific and applied production

The dissertation has a total volume of 207 pages, which includes an introduction, three main chapters, a conclusion and a bibliography. The main analytical apparatus of the dissertation includes a significant number of tables (a total of 19) and graphs (figures and analytical schemes - a total of 42), which support the justification of the cause-and-effect relationships and serve for better visualization of the empirical results and the presentation of the management model. The graphical and tabular visualization facilitates the perception of the quantitative analyses and enhances the scientific argumentation of the presentation. The information base of the study is rich and diverse - specialized literature (a total of 116) sources in Bulgarian, English and Russian, statistical data from the National Statistical Institute and the Ministry of Tourism, as well as results of a survey were used. This guarantees the reliability of the analysis and allows for the drawing of justified conclusions.

Content and Methodology Assessment

The introduction (pp. 8–19) contains the formulated goal, objectives, object and subject of the study, which I consider to be adequately formulated. There are five tasks, among which I define Task 3: Analysis of existing theoretical approaches and management models for crisis management in tourism, with a focus on the economic, health, geopolitical and climate challenges facing global and European tourism, and Task 5: Development of a conceptual model and practical guidelines for building a sustainable and proactive tourism policy in Bulgaria, adapted to the dynamic global environment and based on the principles of innovation and digitalization. The doctoral student introduces his scientific thesis that “adaptive tourism policy is a key prerequisite for the sustainable development of Bulgarian tourism in the context

of crises and global uncertainties”, which also validates “a flexible, decentralized and proactive national political framework capable of strengthening the sustainability and adaptability of regional tourism systems in Bulgaria”. The thesis is validated and the course of the analysis. The limitations that the doctoral student associates with the lack of a unified information base for the period 2019–2025 are also emphasized in the scope of the study, which demonstrates scientific correctness and objectivity. The introduction fulfills its function well and introduces the issue, outlines the scientific field and prepares the logical framework for the subsequent presentation.

Evaluation of the methodology

Regarding the methodology, it should be noted that it corresponds to the research question posed and clearly distinguishes several distinct approaches. First, a normative and comparative analysis of the legislative and strategic framework in tourism was applied. A comparison of the Bulgarian tourism policy with the practices of other EU countries (Romania, Croatia and Greece) was carried out. Secondly, the empirical study was conducted, which was ensured by a questionnaire survey and qualitative research through interviews with stakeholders. Thirdly, the observation method was applied in three tourist regions – Rila-Pirin tourist region, Burgas tourist region and Danube tourist region, with an emphasis on regional features and the influence of geopolitical factors on tourist activity. The methodological basis thus chosen guarantees an integrated and multi-faceted analytical approach, which manages to introduce generalized results, along with an assessment of the effectiveness, flexibility and sustainability of the national tourist policy in conditions of global crises and uncertainties.

The first chapter "Theoretical foundations and analysis of modern concepts of tourism management" (pp. 20-80) has a clearly expressed theoretical nature and can be considered as the necessary conceptual basis of the dissertation work. The necessary information base is provided not only on the basis of specialized literature in Bulgarian, English and Russian, but also on the basis of reports and statistical materials of the National Statistical Institute and the Ministry of Tourism of the Republic of Bulgaria, as well as data from the World Tourism Organization (UNWTO). Electronic reference books, analytical publications and results of a survey among stakeholders in the tourism sector are also used. Global crises in tourism are examined - their classification, stages of manifestation and impact on the sector. Pandemic, economic, geopolitical and environmental crises are analyzed, systematizing the risks and their consequences on tourist flows, employment and investment activity. It is emphasized that crises are not isolated phenomena, but interrelated processes with a cumulative effect on the

sustainability of tourist destinations. Not only the descriptive approach, but also the critical review of existing management models, as well as the emphasis on the need for an integrated approach, including strategic planning, institutional coordination and digital tools, make a good impression. The first chapter ends with a logical transition to the methodological statements developed in the second chapter. The second chapter “Methodological foundations of proactive management in crises and global uncertainties in tourism” (pp. 81–110) represents the methodological core of the dissertation work, as it sets out a theoretical and analytical approach to studying management processes, decision-making mechanisms and the interaction between various participants in the tourism system, defined by the doctoral student as “an interconnected system in which various entities operate – state and local institutions, industry organizations, private enterprises and civil structures”. The first paragraph (p. 81) justifies the need for a systematic analysis of the external environment and justifies the methodological basis for proactive tourism management, which is set in the context of crises and global uncertainties. PEST and SWOT tools are introduced, and they are adapted to the specifics of tourism policy, confirming the doctoral student's claim that proactive tourism management needs an integrated, systematic and adaptive model in which crises are viewed as catalysts for change, and not just as threats. Indeed, factors can be classified as high, medium and low risk, which allows for prioritization of management actions, which actually opens a focus for future research. The third paragraph (p. 110) analyzes international experience, covering three main areas: Strategic frameworks for crisis management in countries with a developed tourism industry (Spain, New Zealand); Institutional mechanisms for response and recovery after crises (Greece, Croatia, Japan); Proactive approaches and digital solutions for sustainability and image management following the example of the UK, Singapore, UAE. I find this stage of the study successful because it provides a basis for postulating the specifics of tourism policies in the future and allows the derivation of universal principles of sustainability that combine state intervention, market adaptability and technological innovations applicable to the Bulgarian context. Of course, some extended interpretations and more in-depth theoretical postulates can be given to the four-stage model - identification of factors, quantitative assessment, qualitative analysis and formulation of management decisions.

The third chapter "Applied analysis and strategic guidelines for proactive management of the tourism policy of the Republic of Bulgaria" (pp. 128–186) has a clearly expressed applied nature and analyzes the possibilities for implementing a proactive approach in crisis management in the tourism sector, having exactly such a goal - to propose a new management

model that would unite the institutional, economic and technological resources of the sector into an integrated system for proactive anti-crisis management in the conditions of global uncertainty. The tourist zoning of Bulgaria, regional vulnerability to crises and global uncertainties are analyzed. The results of the survey are presented, as well as a preliminary assessment of the impact of crises on the tourism sector. In the final part of the chapter, doctoral student Belkoleva proposes the Model for proactive management of tourism policy in conditions of crises and global uncertainties. As here I have a recommendation, a more detailed discussion of the model, since only some of its aspects are considered here. This is actually my only critical note.

The third chapter "Applied analysis and strategic guidelines for proactive management of the tourism policy of the Republic of Bulgaria" (pp. 128–186) has a clearly expressed applied nature and analyzes the possibilities for implementing a proactive approach in crisis management in the tourism sector, having exactly such a goal - to propose a new management model that would unite the institutional, economic and technological resources of the sector in an integrated system for proactive anti-crisis management in conditions of global uncertainty. The tourist zoning of Bulgaria, regional vulnerability to crises and global uncertainties are analyzed. The results of the survey are presented, as is a preliminary assessment of the impact of crises on the tourism sector. In the final part of the chapter, doctoral student Belkoleva proposes the Model for proactive management of tourism policy in conditions of crises and global uncertainties. As I have a recommendation here, a more detailed discussion of the model, since only some of its aspects are considered here. This is actually my only critical note.

The third chapter ultimately transforms the theoretical statements into specific policies for adapting the Bulgarian tourism policy to resilience to crises and uncertainties. The conclusion summarizes the main results and confirms the achievement of the set goal. It is presented in the necessary volume and relevance and justifies once again that the need for a proactive, digitally integrated and institutionally coordinated model for managing tourism policy is *more than imperative*.

4. Evaluation of scientific and applied scientific contributions

The PhD student Belkoleva makes a self-assessment of the scientific and applied results and states four most general contributions, on the basis of which she outlines "objective needs related to the integration of a proactive management model in tourism policy in Bulgaria, so as to ensure sustainability and adaptability in crisis conditions". I accept the self-assessment as adequate to what has been achieved, and I would like to emphasize the applicability of

Contribution 2 (A conceptual model for an integral and proactive tourism policy in crisis conditions, oriented towards destination Bulgaria, has been developed) and Contribution 4 (Specific recommendations for improving the tourism policy for destination Bulgaria through the integration of digital tools have been derived)

5. Evaluation of the abstract of the dissertation and her publications

The dissertation abstract (58 pages) correctly reflects the content of the dissertation. It clearly presents the object, subject, goals, objectives, methodology and results of the research, contains the necessary sections: general characteristics, structure and content of the dissertation, presentation of the main results, ensuring a good presentation of the research and its contribution.

6. Critical notes, questions and recommendations

The dissertation of the PhD student Maria Belkoleva can be defined as an independent study that meets the requirements for this type of research. It has a theoretical and methodological part, analytical and generalizing. The work has undergone an authenticity check, which convincingly shows that the main goal and objectives are achieved through the chosen methodology. No categorical critical remarks are found, and some of the recommendations were given in the review statement.

As a reviewer, I would have the following two questions for the PhD student:

-You apply a broader framework for the Assessment of Institutional Support and Policies for Anti-Crisis Behavior, for you personally, which fact do you think needs wider popularization and advocacy.

-Regarding the discussed anti-crisis measures – the presence of action plans, tools used, partnerships, which of the mechanisms do you think is most important and why?

7. Conclusion

The dissertation submitted for evaluation by Maria Milcheva Belkoleva is distinguished by scientific precision, methodological clarity, and argumentative basis, which fully meets the requirements for dissertationability. This is a timely study of a problem with high practical significance for the tourism industry.

The dissertation, as well as all attached documents, fully meet the requirements for dissertationability and the requirements of the Act on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria (ADASRB), the Regulations for the Implementation of ADASRB and the Internal Rules for the Development of the Academic Staff at the South-West University

“Neofit Rilski”. With conviction, I declare my positive assessment of the dissertation work, entitled “Tourism Policy for the Development of Bulgarian Tourism in the Conditions of Crises and Global Uncertainties” and I propose to the esteemed scientific jury to award doctoral student Maria Milcheva Belkoleva the educational and scientific degree “Doctor” in the field of higher education 3. Social, Economic and Legal Sciences, Professional Direction 3.9. Tourism, doctoral program in “Economics and Management of Tourism”.

23.04.2025

Blagoevgrad

Assoc. Prof. Dr. Teodora Kiryakova-Dineva